

Косяченко К. Е.,
доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДОЦІЛЬНІСТЬ ПОДАТКОВОЇ РЕФОРМИ: ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ВАРТО ВРАХОВУВАТИ

Податки є складною й надзвичайно впливовою на всі економічні явища та процеси фінансовою категорією. З одного боку, податки – фінансове підґрунтя існування держави, мірило її можливостей у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту громадян. З іншого боку, податки – знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі, їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп.

На цей час в Україні діє податкова система, яка за своїм складом та структурою подібна до податкових систем розвинутих європейських країн.

Проте, на відміну від країн Європейського Співтовариства податкова система України не є інструментом підвищення конкурентоспроможності держави, не сприяє зростанню економічної активності суб'єктів господарювання. Існуюча система формування державних доходів відображає недосконалість перехідної економіки та має переважно фіскальний характер. Ринкове реформування економіки супроводжувалося неодноразовими спробами удосконалити податкову систему шляхом прийняття окремих законодавчих актів, що були недостатньо адекватними стану економіки, характерними рисами яких є неузгодженість окремих норм, наявність значних обсягів тіньових оборотів [1].

Оскільки відповідно до статті 1 Конституції Україна є соціальною правовою Державою, то її податкова система має відповідати вимогам соціальної держави, передусім щодо рівня фінансування суспільних благ. Податкова система, сформована внаслідок податкової реформи, має забезпечувати акумуляцію фінансових ресурсів, достатніх для виконання конституційно закріплених функцій держави [2].

Результативність податкової реформи залежатиме від вирішення проблеми забезпечення ефективного та цільового використання бюджетних коштів і на цій основі – безпосереднього взаємозв'язку між обсягом сплачених податків та обсягом і якістю суспільних благ, отриманих платниками. У зв'язку з чим, податкова реформа має передбачити й удосконалення бюджетної політики держави. Метою реформування податкової системи України має бути створення податкової системи, сприятливої для економічного зростання.

Основними завданнями податкової реформи в Україні мають бути:

- формування нового інституційного середовища оподаткування, сприятливого для реалізації принципу рівності всіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації, формування відповідального ставлення платників до виконання своїх податкових зобов'язань;
- підвищення фіскальної ефективності податків за рахунок розширення податкової бази, покращання адміністрування, зменшення масштабів ухилення від сплати податків;
- підвищення регулюючого потенціалу податкової системи на основі запровадження інноваційно-інвестиційних преференцій з податку на прибуток підприємств;
- забезпечення більш рівномірного розподілу податкового тягаря між платниками податків;
- демократизація податкової служби України, а саме зміна ідеології її функціонування на основі реформування податкової служби.

Офіс президента спільно з Міністерством економіки заявляють, що прагнуть зменшити податкове навантаження на бізнес та готують реформу. Нова податкова модель передбачає зниження ставок податку на прибуток підприємств, доходи фізичних осіб і ПДВ. І водночас – посилення контролю за дотриманням податкового законодавства, але проти фіскальних змін в умовах війни виступили в Міністерстві фінансів та у парламентському податковому комітеті.

Робоча назва податкової реформи – «10-10-10» і передбачає вона зниження ключових ставок податків. Так, пропонують знизити до 10 % податок на додану вартість, який зараз становить 20 %, та податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) із поточних 18 %. Податок на прибуток підприємств також хочуть зменшити із 18 % до 10 %, а в середньостроковій перспективі і зовсім відмовитися від нього.

На час війни ініціатори реформи вважають за доцільне підвищити вдвічі ставку військового збору – до 3 %. Також розробники податкової моделі пропонують частково скасувати сплату Єдиного соціального внеску (наразі 22 % від фонду оплати праці працівника). ЄСВ залишать лише для фізичних осіб підприємців (сплачують 22 % від мінімальної зарплати), які перебувають на системі єдиного податку.

Реформа також передбачає, скасування більшості із 260 податкових пільг, що дозволить додатково залучити до бюджету близько 180 млрд грн та зробити систему стягнення податків більш справедливою. Серед ліквідованих пільг, зокрема, пропозиція підвищити ставки екологічного податку і ПДВ для фармпродукції та пального з 7 % до 10 % [3].

Національний Банк України проти запропонованої податкової моделі «10-10-10». Аргументація: в умовах війни зміна податкового законодавства має бути направлена виключно на спрощення адміністрування податків і не зумовлювати ще більше скорочення податкових зборів та розширення бюджетного дефіциту.

Також проти радикальних кроків, які можуть призвести до скорочення доходів держбюджету, і Міністерство фінансів України. Запропонована податкова модель у перший рік реформи може призвести до зростання дефіциту бюджету в 50 мільярдів доларів, кажуть в Міністерстві, та готують свої пропозиції з приводу податкової реформи.

Отже, Спільнота вже тривалий час говорить про необхідність детінізації економіки, про важливість зниження навантаження на фонд оплати праці, адже з таким податковим навантаженням прозорий бізнес стає абсолютно неконкурентним порівняно з тіншовим. Більше того, безумовно, привабливою виглядає ідея зробити країну інвестиційно привабливою, зокрема з погляду податків, зробити все прозорим, прибрати тіншові потоки.

Водночас, не лише велике податкове навантаження є проблемою для роботи та розвитку бізнесу в Україні. Питання верховенства права та корупції є навіть більш актуальними. Тож і вони потребують належної уваги, паралельно з податковою реформою.

Але найбільша перепона на шляху втілення концепції «10-10-10» не стільки досягнення консенсусу всередині країни, скільки за її межами. Відповідно до директиви Ради ЄС та програми BEPS, які підписала Україна в рамках євроінтеграції, базові ставки ПДВ та податку на прибуток підприємств мають становити не менше 15 %. Ці вимоги покликані забезпечити здорову конкуренцію на європейських ринках, а також запобігти виведенню грошей в офшори.

Список використаних джерел:

1. Ференс О. Реформування податкової системи України. Сайт Міністерства Юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_11350.
2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. с. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Виговська Л. 10-10-10: яку податкову реформу пропонують урядовці та чи проголосують за неї депутати. URL: <https://suspilne.media/275150-10-10-10-aku-podatkovu-reformu-proponuut-uradovci-ta-ci-progolosuut-za-nei-deputati/>